

Valóra vált jövődölések: 180 év földrajzkönyveinek digitalizált változata vált elérhetővé az SZTE honlapján

Az SZTE Klebelsberg Könyvtár [digitális gyűjteményében](#) immár online is elérhető Dr. Szilassi Péter egyetemi docens földrajztankönyveket tartalmazó magángyűjteménye, mely az SZTE Földrajzi és Földtudományi Intézete, az MTA és a Berlini Humboldt Egyetem együttműködése révén került az online térbe. A közel száz tankönyv és tanári segédlet kiváló korrajz, egyben keresztmetszet a bolygónkon utóbbi 180 évben végbement társadalmi, gazdasági és környezeti változásokról.

A több mint 10 000 oldalnyi adatbázis tudományos célú elemzésének ideális eszköze a mesterséges intelligencia. A hétköznapi életben szövegek írására használt mélytanuló algoritmusok a már elkészült szövegek (pl. tankönyvek) tartalmi elemzésére is alkalmasak. A szavak közti összefüggések elemzése révén megtudhatjuk, hogy miképp változtak bolygónk földrajzi viszonyai az elmúlt majdnem két évszázadban, hogyan látták az adott kor tankönyvírói Földünket.

- A 20. század történelmét ismerve már-már látnoki képességekkel bírtak azok a tankönyvszerzők, akik több mint száz évvel ezelőtt megjövendölték Földünk mai gazdasági és politika folyamatait. A most digitalizált földrajzkönyvek megsárgult oldalait lapozgatva olvashatjuk, hogy az ukránok, akkori nevükön kisoroszkok, és az oroszok közti etnikai konfliktus már nem új keletű. *„A kisoroszkok az ország déli részén laknak, s még most is védekeznek a nagyoroszokkal való egybeolvadás ellen, noha nem nagy sikerrel”* – írták 1891-ben. A korabeli földrajz tankönyvek szerint Afganisztán már több mint száz éve is puskaporos hordónak számított: *„Az oroszok előnyomulása Turkesztán déli határán Afganisztánt és Indiát fenyegeti”* (1905). Japán gazdasági nagyhatalommá válását pedig így jövendölte meg egy tankönyvszerző 1900-ban: *„A japáni okos, ügyes, szorgalmas és takarékos. Az európaiaktól tanul, s aztán túltesz rajtuk. Ázsiában övök a jövő”* – ismertette **Dr. Szilassi Péter**, egyetemi docens, a [Szegedi Tudományegyetem, Geoinformatikai, Természet- és Környezetföldrajzi Tanszék](#) oktatója.

A földrajz tantárgy minden történelmi korszakban fontos szerepet kapott a hazaszeretetre nevelésben. Ez megmutatkozott például a Monarchia korabeli tankönyvekben használt földrajzi nevekben is. Akkoriban a Kárpát-medencét például Magyar-medencének, az Alpokját Magyar-Alpoknak, a Dunántúli-középhegységet pedig Magyar-középhegységnek nevezték. **A digitális állományban tematikus keresés révén sok nevezetes történelmi esemény helyszínéhez kapcsolódó földrajzi leírásra is rákereshetünk.** E leírásokban jól nyomon követhető az 1848-as szabadságharc leverését követő időszak politikai enyhülése. Egy 1850-ben írt tankönyv Aradról szóló bekezdésében még arról írnak, hogy a város lakossága az erődöt ostromló magyar „felkelők” miatt milyen sokat szenvedett. 1882-ben már kétértelműen fogalmaznak: *„Aradi vár, mely az 1848-49-i időszakból szomorú emlékéül lőn”* (1882) Egy évtizeddel később pedig már a felkelők helyett szabadságharcosokról és vértanúkról írnak egy földrajzkönyvben: *„Főterét a 13 aradi vértanú emlékszobra díszíti”* (1896).

- Napjainkban az internet, száz-százötven éve még a könyvek, a napilapok és a tankönyvek voltak a legfontosabb információforrások. Globalizált világunkban lerövidültek a távolságok, hisz néhány óra alatt eljuthatunk Földünk bármely pontjára. Ezzel szemben az elmúlt két évszázadban generációk nőttek fel úgy, hogy a szomszéd faluig sem jutottak el egész életükben. Épp ezért a távoli tájakról csak a földrajzkönyvek leírásaiból és ábráiból, képeiből szerezhettek tudomást. A Magyarországon ritkaságszámba menő tankönyvgyűjtemény közzétételének apropója, hogy idén ünnepeljük a Szegedi Tudományegyetem földrajzi tanszékeinek és földrajztanár képzésének százéves évfordulóját. Furcsa

belegondolni, hogy hány generáció olvasta és használta a katedrán vagy az iskolapadban ülve ezeket a könyveket – mondta el a digitalizált könyvek tulajdonosa, az [SZTE FFI](#) oktatója.

„Térkép nélkül egy lépést se tegyünk a földrajzban!” – Szól egy több mint százéves földrajzkiadvány szerzőjének a mai napig aktuális intelme. A 19. századi földrajzkiadványokban még alig találunk ábrákat, ám a 20. század első évtizedétől egyre igényesebb kivitelű térképekkel és képekkel illusztrálták a földrajzkiadványokat. Ezek mellett, hogy esztétikai élményt is nyújtanak sokat elárulnak arról is, hogy milyen városokat, tájakat, esetleg életképeket tartottak fontosnak kiemelni a szerzők.

Az érdeklődők és a kutatók [ide kattintva](#) tudnak virtuálisan is belelapozni ebbe a különleges gyűjteménybe, feltárva e földrajzi időkapzsula rejtőző értékeit.

Sajtókapcsolat:

- pr@rekt.u-szeged.hu

© Szegedi Tudományegyetem

Eredeti tartalom: Szegedi Tudományegyetem

Továbbította: Helló Sajtó! Üzleti Sajtószolgálat

Ez a sajtóközlemény a következő linken érhető el:

<https://hellosajto.hu/11101/valora-valt-jovendolesek-180-ev-foldrajzkonyveinek-digitalizalt-valtozata-v-alt-elerhetove-az-szte-honlapjan/>